

Egipt« (I. in II. thinitška dinastija) (str. 232 ss.); »Stara država« (str. 245 ss.); »Konec Stare države in prva vmesna doba« (str. 287 ss.); »Srednja država (druga polovica XI. in XII. dinastije)«; »Druga vmesna doba in vdor Hiksov v Egipt« (str. 344—374). Slede opombe (str. 375—387), kazalo ilustracij (388 s.) ter precej podrobno kazalo (str. 390—399).

Najnovejša zgodovina Starega vzhoda podaja sintezo sedanjega stanja dognanj za posamezna obdobja. Drži se srednje kronologije, tako da Hamurabijevo vladavino datira: 1792—1750 (po kratki kronologiji: 1728—1686). Starost predzgodovinskega t. i. templja C v Uruku (iz plasti IV a) je po radio-karbonskem postopku (C^{14}) izračunana za leto 2815 ± 85 , najstarejše naselbine v Djarmo (Garmo) pa za ca. 6750.

Marsikaj novega najdemo v odstavku o »Egiptu konec paleolitika in v mezolitiku« (str. 211). Tako izvemo, da so po dognanjih radio-karbonske metode naselbine v Fayumu A (okoli 4440 ± 180) starejše kakor v Merimde-Beni-Salameh (str. 214). Tudi označbe predzgodovinskih kultur v Egiptu je Vercoutter nadomestil: z »Amratien« (Negade I) — s srednjo preddinastično epoko ali »Gerzéen« (Negade II), ki ji sledi še »mlajša preddinastična epoha« ali »mlajši Gerzéen« (včasih tudi »Semainien«) (str. 217 ss.).

Zal ni mogoče navajati vseh zanimivih podrobnosti. Izvajanja dopolnjuje 35 posrečeno izbranih fotografskih posnetkov in risb.

Kratko poročilo o novi zgodovini Starega vzhoda naj sklenemo z željo, da bi prvemu zvezku kmaľu sledila oba naslednja.

Viktor Korošec

Römer, Willem Hendrik Philibert, *Sumerische 'Königshymnen' der Isin-Zeit*. (Documenta et Monumenta Orientis Antiqui, XIII), 4°, XII, 292 strani (E. J. Brill), Leiden 1965. Platno 49 hol. gold.

Knjiga je ponatis doktorske disertacije, ki jo je v maju 1965 pisec predložil na univerzi v Utrechtu za dosego doktorske časti. Avtor (rojen l. 1928) je bil učenec nizozemskega asiriologa, emeritiranega prof. F. M. Th. de Liagre Böhla (Leiden), ter nemškega sumerologa A. Falkensteina (Heidelberg) in akadologa W. v. Sodena (Münster).

V svoji disertaciji obravnava pisec t. i. »kraljevske himne« iz dobe države v Isinu. Kot ena izmed nasledstvenih držav, nastalih po uničenju zadnje velike sumerske države s prestolnico v Uru (tretja dinastija iz Ura), je država, ki je imela svoje središče v mestu Isinu, obstajala od leta 1959 do 1735 (po krajši kronologiji, po srednji od 2017 do 1794). Čeprav so bili njeni vladarji že Semiti, je ohranila še mnogo sumerskih tradicij. Njeni vladarji (enako kakor vladarji v mestu Larsa) so se imenovali »kralje Sumerja in Akada«. Kralj Lipitištar (1875.—65) je objavil svoj zakonik še v sumerskem jeziku. Zato ni presenetljivo, da Römer našteje (str. 21) kar 40 sumerskih pesnitev, nastalih v tem času v Isinu. Označuje jih z zbirnim imenom »kraljevske himne«. Enako kakor Falkenstein razlikuje tudi Römer med njimi dve veliki skupini: v prvo uvršča tiste, ki so jih uporabljali pri bogoslužju, v drugo pa pesnitve, nastale v zvezi z »dvorskim ceremonialom« in ki so ali naslovljene na kralje, ali pa vsebujejo njegovo samohvalo. Obe skupini deli pisec na več manjših podskupin.

V zvezi s to svojo razvrstitvijo podaja avtor prevod in kratko analizo nekaterih manjših izmed teh pesnitev (str. 6—55). Kratko (str. 55—57) se dotakne vprašanja, v kakšni meri so si kralji v Isinu zares lastili božanski značaj.

V nadaljnjih (sedmih) poglavjih obravnava zaporedoma sedem najbolj značilnih imen. Podaja jih v transkripciji in prevodu s podrobnim filološkim komentarjem (str. 77—278). Kaj nudi celotna monografija filologu, pre-pričevalno kaže obširno sumersko in akadsko besedno kazalo (str. 279—289).

Ceprav je ta razprava po svojem bistvu fiziološka, pa vendar vsebuje marsikaj pomembnega za kulturnega zgodovinarja in tudi za pravnega zgodo-

vinarja. Na več mestih nam vsaj nekoliko odkriva vpogled v takratno sumersko pojmovanje vladarjevih funkcij in dolžnosti. Tako vladar omenja, da njegova beseda zaleže in jo vsak respektira (str. 31, v. 235 ss.). Posebej hoče veljati vladar kot pravičen sodnik in zakonodajalec. »V Sumerju ustanavlja pravičnost« (str. 47, v. 139); on »polaga pravico v usta vseh, on govori na sodišču in pri sodbi pravično besedo; v Sumerju in Akadu je vzpostavil pravičnost« (str. 36, v. 88 ss. prim. str. 47, v. 139). Imenuje se »pastirja, ki ljubi pravičnost« (str. 49, v. 199). Označuje se za sodnika, ki sodi nepristransko, »ne glede na ugled osebe«, ki »odloča (in tudi) vse doseže«. Kot tak varuje slabotnega pred mogočnim, da ga le-ta ne napravi za svojega »najemnika« (str. 50, v. 205 ss.).

Römerjeva razprava je temeljito delo in je nov, važen prispevek k poznavanju bogastva sumerske kulture. Proučevanje sumerskih kulturnih spomenikov stopa med asiriološkimi študijami čedalje bolj na prvo mesto.

Viktor Korošec

Schuler, von Einar, *Die Kašäer. Ein Beitrag zur Ethnographie des alten Kleinasien. Untersuchungen zur Assyriologie und vorderasiatischen Archäologie*, 5. (Walter de Gruyter & Co) Berlin 1965, 4, XV + 198 str.

Avtor, hetitolog E. v. Schuler, objavlja v tej knjigi svoj habilitacijski spis, ki ga je predložil na filozofski fakulteti v Zahodnem Berlinu, kjer sedaj deluje kot naslednik svojega učitelja emeritiranega profesorja hetitologa Johannes Friedricha.

Kakor avtor ugotavlja v svojem predgovoru (str. V), so za antično Malo Azijo prebivalstvene razmere in njena naselitvena zgodovina le malo raziskane. S svojo zgodovinsko etnografsko študijo je nedvomno znatno prispeval k izpopolnitvi te vrzeli. V njej obravnava Kaškejce. Na njihovo ime (»ljude mesta Ga-aš-ga«; v asirskih napisih se omenja »dežela Ka-as-ku«) (str. 85) naletimo mimogrede v egiptovskih in babilonskih dokumentih, precej pogosto pa v hetitskih klinopisnih tekstih, iz katerih izvemo, da so Kaškejci povzročali Hetitom mnogo preglavic. Avtorjeva zasluga je, da je skrbno zbral vsa ta nedvomno enostranska poročila in iz njih podal prav zanimivo sliko o ljudstvu, ki samo ni zapustilo niti enega lastnega napisa in o katerem nam ni ohranjena — razen lastnih imen — nobena beseda. V tem oziru naj spomnimo, da se imamo klinopisnim sporočilom zahvaliti za to, da vemo za obstoj in kulturo Sumercev, za zgodovino držav Hetitov, Mitancev, Ugarita, Urartejcev idr.

Svojo monografijo je avtor razdelil na pet delov, ki jih zaporedoma označuje z rimskimi številkami: uvod (str. 1—18); »poskus zgodovine Kaškejcev« (19—70); »ostanki kaškejske kulture« (71—82); »jezikovni material« (83—108); »teksti in viri« (109—187). Nato slede podrobna kazala (189—197) zemljepisnih, osebnih imen, imen bogov ter še neobjavljenih tekstov.

V uvodu avtor posrečeno seznanja z obravnavano problematiko s tem, da pokaže, kako se že v sumerskih tekstih omenjajo nekatera ljudstva, ki so priložnostno prišla v stik s Sumerci in so le-ti zviška gledali na nje. Taki so bili Gutejci, ki so kmalu po razpadu prve akadške velesile (ok. 2160) kakih sto let gospodovali v Mezopotamiji; njihovo ime so še skoro dve tisočletji pozneje. Asirci uporabljali kot sinonim za barbari. Podobno zanimljivo govore sumerski teksti izza tretje dinastije iz Ura o semitskih beduinih MAR. TU kot o zaostalih ljudeh, ki da bivajo v gorah; ne poznajo ne žita ne hiš ne mest (str. 3).

Tudi Hetiti so včasih poudarjali svojo domnevno vzvišenost nad svojimi sosedi; tako označuje Suppiluliumaš vazalovo deželo Hajaša kot zaostalo (*dampupi*). Posebno neprijazno pa govore hetitski klinopisni teksti o Kaškejcih.

Soglasno z A. Goetzejem domneva avtor, da je bila domovina Kaškejcev v Severni Mali Aziji (str. 12 s), najbrž v poznejšem Pontusu. Ker pa avtor razlikuje tri skupine Kaškejcev (zahodne, osrednje in vzhodne) (str. 62), ostane nerešeno vprašanje, kako daleč je segalo njihovo ozemlje. Lažje je